

Підбиваємо підсумки серії «Краківські українці - українські краків'яни». Андрій Олійник

2024-04-22

Звідки вони? Чим вони займаються? Про що вони мріють? Протягом останніх шести місяців ми ставили ці запитання полякам українського походження та українським експатам, які у Кракові знайшли свій другий дім. На завершення циклу інтерв'ю «Краківські українці - українські краків'яни» ми розмовляємо з Андрієм Олійником - головою Краківського гуртка Об'єднання українців у Польщі.

КРАКІВ ВІДКРИТИЙ ДО СВІТУ: Знаємо Вас як активіста та голову краківського гуртка Об'єднання українців, але нас також цікавить Ваша особиста історія. Коли і як Ви потрапили до Кракова?

АНДРІЙ ОЛІЙНИК: Моя пригода з Краковом почалася досить давно. Коли я навчався у 2-му класі початкової школи, мені подарували книгу про шевця Дратевку. Саме тоді я дізнався про існування міста Кракова, де колись жив Вавельський Дракон, і де сьогодні стоїть замок... Я родом з Тернополя, і, в моєму дитинстві на Західній Україні на початку 1990-х років, я та мої однолітки ознайомлювалися з польською культурою та мовою хоча б по телевізору.

Вперше відвідати Краків мені випала нагода лише після закінчення школи, у 2003 році. Вже майже 25 років я член організації «Скаути Європи», і разом з іншими скаутами з України я брав участь у міжнародному таборі в Польщі, в Желязеку. З групою з 12 осіб, з яких лише двоє були повнолітніми, ми поверталися через Краків. Це мав бути швидкий переїзд, але виявилось, що квитки на автобус будуть доступні лише наступного дня (тоді ще не було Інтернету, і доступ до певної інформації був ускладнений). Краків виглядав тоді зовсім інакше, ніж сьогодні, і нам не було куди йти. Але я згадав, що це місто породило багато української інтелігенції - наприклад, письменників Стефаніка, Франка, Лепкого чи митрополита Шептицького, якого я дуже ціную. А оскільки тут жила українська інтелігенція, то в місті мала бути церква. Але як її знайти? Ми ходили і розпитували людей, поки якийсь чоловік не привів нас до туристичного офісу навпроти театру Словацького. Жінка, яка там працювала, пригостила нас кавою і дала карту, на якій був вказаний маршрут до церкви. Так ми опинилися на вулиці Вісьльній. Нас зустрів пробощ - чудова людина, тепер уже покійний - і дозволив переночувати в студентському гуртожитку. Тож ця перша зустріч з Краковом була дуже позитивною. Пам'ятаю, як велике враження зробило на мені це місто і його українські акценти.

У 2006 році, коли вже був студентом, я дізнався, що можна перевестися з українського університету до польського. На той час це була нова практика, ще зовсім непопулярна. Оскільки мене тягнуло до Кракова, я вирішила продовжити моє навчання саме тут. Будучи студентом, я жив на вулиці Вісьльній - у самому центрі. Це дуже сприяло знайомству з містом і культурою. У Кракові взагалі дуже хороший студентський клімат. Я закінчив Папський університет Івана Павла II за спеціальністю богослов'я для мирян... Коли я розповідаю про свою освіту, багато людей зразу посміхаються. Бо що ж можна робити після такого факультету? Дарма! Моє навчання було зосереджене на аналізі та тлумаченні текстів, знанні права та

іноземних мов, логіки, психології, розвитку навичок ведення дискусії та міжособистісного спілкування. Все це я використовую в своїй роботі сьогодні - в ділових відносинах.

Чим Ви займаєтеся у професійному житті?

АО: Вже багато років я займаюся міжнародною торгівлею сталлю та металопродукцією. Я працював у різних компаніях у цьому секторі і, оскільки мене завжди тягнуло до рідної країни, я використовував свої поїздки в Україну для встановлення контактів з місцевими виробниками та підприємцями. Я у цьому це середовищі був людиною, яка розмовляла кількома іноземними мовами, тож одразу ж став відповідальним за комунікацію та налагодження міжнародної співпраці. Україна відіграє важливу роль на цьому ринку. Польські компанії роками зацікавлені у співпраці з українськими виробниками. І це особливо важливо в нинішній ситуації, коли багато українських компаній змушені переїжджати, щоб захистити свої інтереси. Крім того, я працюю з міжнародною страховою компанією - займаюся цивільно-правовою відповідальністю підприємств та приватним медичним страхуванням. Ці професійні досвіди сумісні, оскільки дуже важливо знати нормативну базу, вміти працювати в міжнародному середовищі, враховувати інтереси різних сторін, вести переговори. Про це мало хто говорить, але торгівля сталлю між Польщею та Україною має багату історію і є важливою частиною двосторонніх економічних відносин. Та й допомога українським підприємцям, які хочуть перенести своє виробництво в безпечне місце, відкрити представництва або філії в Польщі - зараз дуже потрібна.

Ми ще повернемося до теми допомоги українцям і Україні. Чи у Вас бувають думки щоби туди повернутися?

АО: Знаю, що зараз можу зробити більше для українців, діючи в Польщі. Але багато років тому я був близький до того, щоб повернутися, що я і зробив. У 2013 році я закрив свої професійні справи у Кракові, організував прощальну вечірку для 70 осіб і поїхав наприкінці року, щоб нарешті «працювати на себе». Потім я приїхав до Польщі, як я думав, на короткий візит, на весілля друзів. Однак, при нагоді, робота знайшла мене в Польщі - неначе вона тільки й чекала, щоб я повернувся і взявся за нові завдання. Тож здавалося, що треба було залишитися тут.

У нашому першому інтерв'ю доктор Кіх-Маслей багато розповідала нам про історію Об'єднання українців у Польщі. Як об'єднання, засноване діаспорою, ОУП значною мірою управляється поляками, чиї сім'ї походять з території сучасної України. Як так сталося, що Ви - "українець з України" - очолили краківський гурток Об'єднання?

АО: По суті, метою Об'єднання є дбати про інтереси обох груп - етнічних українців у Польщі та приїжджиків. Після Другої світової війни - значною мірою завдяки сумнозвісній «допомозі» наших сусідів, тобто СРСР та нацистської Німеччини - історичні конфлікти та ворожнеча посилювалися, що призвело до переслідування української меншини в Польщі. У той час сама Україна переживала нелегкі часи і довго не могла отримати право на державність. Заснування Об'єднання українців у Польщі, яке бере свій початок від Українського суспільно-культурного товариства, мало на меті, з одного боку, примирити поляків та українців на основі багатовікової історії мирного співіснування обох народів та їхніх взаємовідносин, а з іншого - відстоювати

права тих людей, які залишилися в Польщі, незважаючи на те, що кордони країни змінилися. Людей, які мали право культивувати свою рідну культуру, традиції чи мову. Вони мали право на власну ідентичність. Дерево виживає, якщо має міцне коріння. І тільки здорове дерево приносить добрі плоди. Це може звучати алегорично, але це правда в суспільному житті.

У моєму випадку - як і для багатьох інших українських іммігрантів - підтримка зв'язку з рідною культурою була пов'язана з духовною практикою та відвідуванням греко-католицької церкви. Церква, як уже згадувалося, була і є однією з найважливіших інституцій, що консолідували українців у Польщі. Йдучи на Службу Божу або на збори на вулиці Вісьльній, я зустрічав у Кракові місцевих, етнічних українців. Я дізнався, що вони є дуже великою групою, познайомився з їхньою культурою та дізнався про діяльність ОУП. Для молодого людини, студента, який опинився в Польщі далеко від батьківщини, це була спільнота, яка стала новою родиною. Гарною традицією краківських українців було, наприклад, зустрічатися в «Пивниці під Баранами» і разом колядувати напередодні «Маланки», яку ще називають «Щедрим вечором». Старий Новий рік (який відмічали в Україні до зміни календаря з юліанського на григоріанський) ми святкували разом 13 січня на площі Ринок біля пам'ятника Міцкевичу. До нас приєднувалися поляки та туристи. Тепер, коли Україна вирішила святкувати Різдво і Новий рік в цей сам час що європейці, ця традиція напевно зникне.

Етнічні українці притягували українських студентів як магніт, але ми - українські студенти - зміцнювали цю групу і вигадували креативні ідеї для інтеграції. Коли з'явився Фейсбук - ми створили групу «Українці у Кракові». Там ми інформували людей про зустрічі, танці, концерти та поетичні вечори. Читаючи українських поетів, обговорюючи їхні твори, ми заводили нові знайомства і дружби. Дехто з нас - напр. Христина Заник, Надія Мороз, Олена Сидорак - знайшли таким чином натхнення для подальшого професійного розвитку. Такі вечори створювали синергію, яка згодом втілювалася в конкретні польсько-українські проекти. У цих зустрічах брали участь усі ті, хто зараз розвиває українську культуру у Кракові або керує українськими громадськими організаціями. А таких виявилось чимало! Така формула інтеграції тривала до початку війни у 2014 році. Після Майдану все змінилося, почався новий розділ.

Новий і для мене. Я зустрів свою майбутню дружину. Робота знову стягнула мене з України до Кракова. Зараз я бачу це як щасливий збіг обставин, адже завдяки моїм професійним зв'язкам я можу тепер - під час війни - організувати допомогу для України. Одразу після Майдану ми з друзями почали організувати збори коштів на лікування поранених чи реабілітацію. Часто люди, які потребували допомоги, жили у нас вдома, щоб заощадити кошти. Оскільки мене знали в українському середовищі і цінували мою діяльність, мене запросили стати членом ОУП. Це всеукраїнська організація, але має свої місцеві відділи. На якійсь зустрічі мене запропонували як кандидата на посаду голови гуртка у Кракові, і ця пропозиція була проголосована. Таким чином я взяв на себе цю місію, яку виконую вже майже чотири роки. І я особисто вважаю, що це дуже корисно, коли в Об'єднанні є люди, які знають «маленьку Україну» в Польщі, але також розуміють сучасну «велику Україну».

Наскільки змінилася робота ОУП протягом останніх двох років? Як відповідальність за «велику Україну» втілюється в конкретні дії?

АО: Об'єднання українців у Польщі належить до Світового конгресу українців. Одним із наших завдань є захист України на міжнародній арені та лобіювання її інтересів. Вже за півроку до нападу на Україну кожен, хто знайомий з політикою чи військовою стратегією, знав, в якому напрямку це рухається. Тому перші дії лідерів української діаспори в усьому світі були спрямовані на підвищення обізнаності серед громадськості та влади відповідних країн. З боку ОУП ми звернулися до Президента та Прем'єр-міністра польського уряду з проханням посилити дипломатичні зусилля та підготуватися до того, що може статися. Ми організували громадські акції на підтримку України, в яких взяли участь тисячі людей. Напруга була величезною. Наприкінці лютого 2022 року події відбулися блискавично. Невдовзі після російської атаки ми оголосили, що буде українська демонстрація біля російського консульства і що ця акція є безстроковою. Я пам'ятаю лють, яка нас супроводжувала. Пам'ятаю обурених людей, які готові були підпалити це консульство. Водночас ми знали, що як організатори протесту маємо контролювати емоції натовпу і не допустити актів вандалізму чи провокацій (саме такої поведінки очікував ворог, щоб потім мати можливість дискредитувати українців). Нам дуже допомогли міські служби та поліція, які професійно організували безпеку.

Ми знали, що спонтанна акція не може тривати вічно, і нам потрібно організуватися перед довгою боротьбою. Ще за місяць до війни ми провели консультації в Воєводському управлінні та Департаменті соціальної політики мерії, де дали зрозуміти, як місто має підготуватися до можливого напливу біженців, що варто було б залучити, наприклад, пожежників або скаутів. Пізніше так й сталося, і лише завдяки синхронізації дій на рівні воєводства, міста та НУО, нам вдалося пережити наступні складні тижні. З боку Об'єднання ми зібрали волонтерів, які з перших днів допомагали на вокзалі. Ми підкреслювали, що наша діяльність є принципово аполітичною, і намагалися нівелювати суперечки такого характеру. Більшість з нас на кілька місяців відклала свої професійні обов'язки і повністю присвятила себе волонтерству.

Після величезної кампанії з прийому, розміщення та реєстрації біженців почалася амбітна спроба забезпечити цивільне населення України та солдатів тим, чого вони найбільше потребували. Всі почали збирати і возити гуманітарну допомогу, генератори, спорядження для армії. Ми привозили медикаменти, організовували транспорт, їздили на кордон, щоб перевозити людей. Також міжнародна спільнота почала передавати до Кракова допомогу, яку потрібно було розподіляти. Мій будинок на той час був схожий на склад медикаментів і військової техніки, де по черзі жили 3-4 сім'ї. Так само виглядали квартири друзів - українців і поляків, які долучалися до допомоги. Як і багатьом іншим організаціям, нам довелося старанно вчитися робити те, чого раніше ніхто не робив. Таким чином, у рамках Світового конгресу українців, а також Об'єднання українців у Польщі ми торували шляхи і заново створювали структури, необхідні для ефективної роботи в нових реаліях.

Після перших трьох, найбільш «гарячих», місяців війни ситуація дещо заспокоїлася. Установи та організації зрозуміли, яку допомогу вони можуть організувати найефективніше, і відбувся своєрідний "розподіл завдань". Хтось спеціалізувався на допомозі біженцям у Польщі, хтось на наданні гуманітарної допомоги цивільному населенню в Україні, хтось на наданні військової чи медичної допомоги. Ми вже діяли не хаотично, а скоординовано. Варто підкреслити, що допомога, яку нам вдалося організувати - і яку ми продовжуємо надавати - була б неможливою, якби не гнучкість інституцій, які працювали разом, а також людське бажання «зробити

більше», що впливає з емпатії. Навіть тоді, коли треба було виходити за межі компетенції. Наприклад, для того, щоб відповідати формальним вимогам, ми повинні були зареєструвати власний благодійний фонд з боку ОУП/Краків. Нам вдалося зробити це протягом 2 тижнів... Хтось скаже, як це взагалі можливо?! Можливо - тому що всі хотіли нам допомогти!

Ключовим осередком ОУП у той час був Український дім у Перемишлі, який знаходився найближче до кордону. Під час війни весь світ дізнався про Перемишль. Тут зупинялися офіційні делегації, саме тут відкрили свої пункти першої допомоги ЮНІСЕФ, УВКБ ООН та World Kitchen. Через Перемишль везли допомогу для України і саме тут опинялися на початку біженці. Першою адресою, до якої вони зверталися, став Український дім, який у мирний час був центром культурних та освітніх зустрічей.

Це показує важливу роль таких установ, їхню «універсальність». Протягом кількох років - за підтримки Генерального консульства України - Об'єднання українців активно лобіює відкриття такого Українського дому і у Кракові. Попри позитивної думку мера та міської ради, нам поки що не вдалося вирішити це питання. Дуже шкода, адже дедалі чисельніша українська меншина у Кракові потребує постійного місця зустрічей, з яким вона могла б себе ідентифікувати. Центру, який би об'єднав під одним дахом різні пов'язані з Україною, але нині розпорошені організації. Це було б місце для їхнього діалогу та співпраці, як це чудово видно було на прикладі Перемишля. Ефективність Українського дому в кризових ситуаціях часто ставилася за взірець, а розроблені там рішення тепер копіюються як хороша практика. Враховуючи той факт, що українська діаспора генерує не лише витрати, але й прибутки (наприклад, у вигляді місцевих податків), Український дім міг би також стати місцем для просування українського підприємництва. На прикладі ОУП ми бачимо, що люди шукають контакту з організацією, яка асоціюється у них з Україною і викликає довіру. Український дім полегшив б доступ до перевіреної інформації та допомоги - як для українців, так і для поляків, які шукають контактів з українською культурою чи бізнесом. Як професіонал у сфері торгівлі, я переконаний, що люди найкраще пізнають один одного, коли їм доводиться працювати разом. Це стосується також поляків і українців. Якщо ми почнемо краще спілкуватися і працювати разом, ми будемо кращими сусідами щодня. Тоді наша складна історія не стане на заваді кращому майбутньому.

Загалом, що стосується завдання ОУП - захищати інтереси українців та підтримувати Україну - воно залишається незмінним протягом десятиліть. Лише війна, що триває в Україні, надала цим гаслам абсолютно нового виміру та значення. Сьогодні наша філія спеціалізується на організації медичної та військової допомоги, оскільки це не виходить за межі нашої компетенції. Ми також продовжуємо просувати українську культуру, намагаємося гідно представляти нашу батьківщину, працюємо над зміцненням громадянського суспільства та демократичних цінностей в Україні.

Чи, на Вашу думку, Краків змінює українців? Чи українці змінюють наше місто на краще?

АО: Це двостороння синергія. Для українців, які приїжджають сюди, Краків - це місто, яке відкриває нові можливості. Але треба розуміти, що українці, які приїжджали до Кракова кілька

років тому і сьогодні, мають абсолютно різний багаж досвіду і потреб. 20 років тому сюди приїжджали переважно студенти. Поволі на польський ринок вийшли перші українські ІТ-компанії, які сьогодні дають роботу тисячам людей. Військова агресія росії проти України відкрила Польщу та Краків для хвилі біженців різного віку, освіти та досвіду роботи. Це як прості, некваліфіковані люди, так й видатні професіонали. Велику групу становлять підприємці, які прагнуть врятувати свій бізнес. І все це відображається в статистиці. Ми бачимо, скільки нових підприємств - від сімейного бізнесу до великих корпорацій - відкрилося у Кракові. Ми бачимо, що більшість українців почувається тут комфортно і відкрита до інтеграції. Так само більшість краків'ян дуже доброзичливо приймає своїх сусідів зі сходу. Звичайно, бувають сумнозвісні винятки серед одних і других, але нечесність і ксенофобія не є національними ознаками. Вони можуть мати місце будь-де, бо все залежить від того, якою людиною ти є.

Сьогодні я приніс з собою кілька архівних видань краківських газет міжвоєнного періоду. Я хотів показати, що ця «українізація» Кракова, яку ми можемо сприймати як явище останніх років, насправді не є чимось новим, і що наша співпраця триває вже понад 1000 років. Майже сто років тому - до того, як нас розділили кордони та ворожнеча, спричинена Другою світовою війною - українці у Кракові були дуже численними та активними. Тому що мультикультуралізм і багатонаціональність записані в ДНК цього міста. Читаємо газету з 1935 року, і бачимо, що крім статей про Різдво, були статті про «Щедрий вечір», про те, що традиційним міським заходом було освячення води під час Йордану... Це обряди і традиції, пов'язані зі східною духовністю, які плекали в Кракові саме українці. Вони співтворили характер цього міста, і роблять це сьогодні. У минулому столітті синергія була також двосторонньою. Краків був відомим науковим і культурним центром, тому притягував до себе найкращих. З іншого боку, після Першої світової війни багато видатних українських митців, науковців чи підприємців приїхало сюди і, працюючи у Кракові, розвивало потенціал цього міста. Можливо, історія йде по колу, і наслідки діяльності українців, які приїхали до Кракова останнім часом, ми краще побачимо з довшої часової перспективи.

Неможливо вже стерти те, що сталося в Україні та Польщі після лютого 2022 року. Ніколи не забудемо величезної підтримки, яку поляки надали українцям після початку війни. Я впевнений, що війна змінила і самих поляків. Вона показала, що те, що нас об'єднує - проста людська емпатія - сильніша, ніж те, що нас роз'єднує. Багато українців, які переїхали далі на захід, повертаються до Польщі, зокрема до Кракова. Це тому, що польська культура є більш зрозумілою для них, ніж культура інших народів. Вони можуть швидше засвоїти її, так як польську мову, і це дає їм можливість активно залучатися у розвитку міста та місцевої громади. Українці користуються інструментами та можливостями, які пропонує ЄС чи Польща, але часто вони створюють тут нову якість, те, що служитиме наступному поколінню краків'ян і не тільки. Українські діти як правило дуже добре навчаються в польських школах. Я навіть зустрів думку, що вони мають «надлишок енергії». Рівень викладання природничих наук в Україні дуже високий, тому, прийшовши до польської школи, ці діти можуть витратити більше часу на вивчення польської мови та інтеграцію. А як молоді та освічені люди - знатимуть мови і працюватимуть над зближенням Польщі та України.

Я радий, що сприйняття України та українців змінюється на краще. Одного разу я їхав з таксистом, який запам'ятав мене з демонстрації і розповів мені, як він почав цікавитися

Україною після початку війни. Раніше він думав про українців як про «селян для лопати» і, як багато хто, зводив нашу культуру до "борщу, вареників і сала", а тут раптом дізнався, наприклад, про заслуги українських вчених у космонавтиці і про розвиток технологічної думки в Україні. Шок! На щастя, все більше людей починає розуміти, що сучасна Україна - це оцифрована країна, яка розвиває сучасні технології, має не лише багату спадщину, а й неймовірний потенціал розвитку. Нам лише потрібно зробити одну річ - перемогти нашого ворога - і майбутнє буде відкритим для нас. Я вірю, що Польща - наш друг - буде супроводжувати нас у ці кращі часи.

Ми починаємо новий рік. Чого ми можемо від нього очікувати?

АО: На жаль, ми бачимо, що росія не відпустить. Це важкий противник, який воює не лише ракетами, але й веде гібридну та інформаційну війну, намагаючись дискредитувати українців скрізь, де тільки може. Наше завдання - підтримувати Україну на всіх фронтах і всіма можливими способами. У гуманітарному, медичному, військовому, а також інформаційному, політичному, економічному плані. Покладаємо великі надії на Збройні Сили України, тому що жодна інша європейська країна сьогодні не має таких досвідчених солдатів. Довіра українців до військових в рази вища, ніж до політиків, і становить майже 90%. Ми всі, хто чим може, намагаємося підтримати тих, хто бореться за нашу свободу. Зима - як показали попередні роки - особливо важка у воєнний час. Але українці навчилися яким чином до неї підготуватися. Всі втомилися, але бойовий дух в нації не вмер. Сумно, що в нашій країні війну все ще іноді використовують для досягнення партикулярних цілей та політичних інтересів, які не сумісні з інтересами суспільства. Тому важливо це розрізнити. Українське суспільство вже не сліпе, воно однозначно стало більш зрілим і свідомим. Зараз воно зайняте боротьбою і допомогою, але як тільки криза закінчиться - українці неодмінно розрахуються з можливими аферами всередині країни.

Сьогодні більшість урядів у Європі дозріла до усвідомлення того, що допомога Україні це необхідність, адже розпад нашої країни означитиме загрозу для всієї Європи. путінська росія подібна до античної гідри - якщо не побореш її вогнем, вона відродиться ще сильнішою і рано чи пізно нападе. Якщо не на Україну, то на іншу країну. Після 2014 року росія порушила всі міжнародні правила та угоди. Їй це не зійде з рук, і я вірю, що справедливість восторжествує. Що за допомогою Заходу Україна переможе у війні і замість смерті та руйнувань, які росія спричиняє світові (а ми бачимо з історії, що нічого іншого москалі робити не вміють!), ми припинимо експансію імперіалізму і почнемо конструктивно будувати. Творити і розвиватися, щоб жити краще. Це покликання людини, про яке говорять усі світові релігії. Недарма українські солдати кажуть, що вони борються з силами зла. Бо коли ми дивимося на те, що росіяни роблять з жінками, з дітьми, з полоненими - ми бачимо, що ними керує не людяність, а чисте зло. Сам путін - це лише верхівка айсберга, якщо йдеться про проблему сучасної росії. Адже росіяни ХОЧУТЬ війни, і доки їм не відхочеться війни - або ми їх до неї не знеохотимо - весь світ буде під загрозою.

На щастя, до нас доходить все більше позитивних сигналів: переговори про вступ України до Європейського Союзу, обіцянки підтримки з боку НАТО. Звичайно, багато залежить від

Magiczny
Kraków

ставлення окремих країн, але хочеться вірити, що 2024 рік стане проривним для України. Наше завдання - боротися і проголошувати світові правду. Правду про Україну, яку росіяни фальсифікували століттями. І правду про росію, яка хоче робити з себе на міжнародному рівні «справедливого арбітра» і «переможця Великої Вітчизняної війни», але насправді була такою ж відповідальною за Другу світову війну, як і нацистська Німеччина. росія «виграла» війну, яку сама ж і спровокувала, і тепер хоче продати той самий фальшивий наратив Заходу в контексті України. Ми повинні пам'ятати, що Україна - жертва, а не агресор, а також те, що вона має власну гідність і буде боронитися до кінця.

** Назва агресора навмисно написана з малої літери, оскільки «суб'єкт, який не поважає принципи міжнародного права і принципи людяності, не гідний того, щоб його писали з великої літери» (цитата за Співбесідником).*